

Een paar beschouwingen over het IPP-effect in het Afrikaans*

Abstract

Along with German and its own nearest kin, Dutch, Afrikaans has a rule which substitutes “neutral form” infinitives for past participles in complex verb groups such as “dat ek die meteor *bly₂ sien₃ het₁*” (lit. “that I the meteor *keep see(ing) have*” = “that I *have₁ kept₂ seeing₃* the meteor”). In prior publications the author attributed the phenomenon mainly to the fact that the “logical order” of the verbs has been disturbed: the auxiliary *have₁* is locally discontinuous with its direct complement *keep₂*, which in fact forms a strong unity with its own complement verb *see₃*. This hypothesis cannot be confirmed by independent evidence either in Dutch or in German (though there are at least some independent indications pointing to its solidity in some dialects of the first language); it appears, however, that the very same Afrikaans verbs that are liable to the process (like *bly=keep, continue (to)*), display another characteristic: they can be taken together with their complements in the head clause; e.g.: Afrikaans “ek *bly₁ sien₂* die meteor” - Dutch “ik *blijf₁* de meteor *zien₂*” (English: “I *keep₁ seeing₂* the meteor”). This leads to the hypothesis that it is the syntactic-semantic unity between the two verbs, that causes both phenomena to take place.

1. Een korte inleiding tot het fenomeen IPP

In De Schutter (2000) schuif ik als meest plausibele verklaring voor het IPP-effect in de Westgermaanse SOV-talen en -dialecten een hypothese naar voren die we als volgt kunnen samenvatten:

IPP (dus de vervanging van de "verwachte" VD-vorm door de korte infinitief in een syntactisch-hiërarchisch aan *hebben/zijn* ondergeschikt element van een werkwoord-cluster) is het gevolg van een verzwakking van de band tussen dat werkwoord en zijn onmiddellijke kern, ten voordele van die tussen dat werkwoord en zijn complement.

* Met dank aan collega Fritz Ponelis, die een eerdere versie van deze tekst gelezen en van commentaar voorzien heeft.

In een complex als het gecursiveerde in “dat ze het *heeft moeten doen*” wordt “*moeten doen*” dus als een eenheid gezien, die als geheel bij de (syntactische) kern “*heeft*” wordt aangehecht; het eerste werkwoord van het als eenheid gevoelde cluster (*moeten*) onttrekt zich dan aan de morfologische aanpassingsregel die “normaal” voor realisatie als VD zal zorgen: het neemt de neutrale vorm aan: die van de “korte infinitief” (infinitief zonder *te*).

2. IPP in het Afrikaans: de beschrijving bij F. Ponelis

Het verschijnsel wordt ook voor het Afrikaans gesignaleerd; een redelijk volledig beeld van wat in die taal mogelijk is, en hoe dat complex van mogelijkheden in de loop van de laatste drie eeuwen tot stand gekomen zou kunnen zijn, vinden wij bij Ponelis (1993: 336, 411-414 en 437-438). Ik probeer samen te vatten, telkens met verwijzing naar de relevante passages bij Ponelis:

- Historisch is het fenomeen (Ponelis noemt het “infinitive assimilation”) terug te voeren op de toestand in het vroege moderne Nederlands, die wij b.v. vinden in Van Riebeeck z’n zin “die hij ... in de kettingh *laten klincken heeft*” (p. 336). In het Nederlands gaat de constructie trouwens nog wel verder terug, ten minste tot het vroege Middelnederlands, waar ze echter bij de meeste werkwoorden die de regel nu verplicht hebben, enkel als (frequent) alternatief voorkwam.
- Het moderne Afrikaans heeft een “residue of infinitive assimilation” bij een aantal “linking verbs” met een infinitief (Ponelis p. 413): het VD-prefix *ge* (dat is in het Afrikaans dus het enige onderscheidende kenmerk van het VD t.o.v. andere werkwoordvormen) kàn namelijk in de relevante constructie wegblijven bij o.a. *bly, gaan, kom, leer* en *sien*. Het is jammer dat Ponelis geen volledige lijst van zulke werkwoorden geeft; ook jammer is dat uit de voorbeelden p. 413 niet eenduidig af te leiden is wat wij ons bij “variable lack” van het prefix moeten voorstellen: bij de voorbeelden onder (810), hier herhaald als (1), worden twee vormen gegeven voor (*ge*)*bly* en (*ge*)*sien*, maar voor *gaan* en *laat* verschijnt uitsluitend de infinitief (de stam dus); ik citeer:

- (1) a Hulle het *bly* (*x gebly*) *rook*
 b Wie het die meteor *sien* (*x gesien*) *verskyn*?
 c Sy het *gaan reis*
 d Iemand het haar *laat roep*

Of de variabiliteit bij alle bedoelde werkwoordcombinaties voorkomt en of die in alle omstandigheden geldt, wordt niet geëxpliciteerd; heel goed denk-

¹ Dit werd mij als mogelijkheid mondeling gesignaleerd door Hans den Besten.

baar is (o.a.) dat weglating van *ge* vooral daar optreedt waar er behalve van syntactische eenheid ook van semantische “vergroeiing” sprake is (b.v. *gaan reis* = Ndl. *op reis gaan* - *laat roep* = Ndl. *ontbieden*).

Informatie over de sociale distributie krijgen we wel (Ponelis p. 421): de vormen zonder *ge* komen blijkbaar vooral in de “beschaafde” geschreven taal voor.¹ Voor het verhaal dat ik hier wil brengen is het niet verschrikkelijk belangrijk in welke taalvorm(en) de constructie populair is, maar helemaal zonder belang is het feit toch ook niet, cf. verder.

- Dezelfde variabiliteit, met vergelijkbare restricties, komt ook voor bij aspect-aanduiders (linking verbs) zoals *sit*, *lê*, *staan*, die een complement ingeleid door *en* hebben; ter vergelijking: in het Nederlands is dat complement een “lange infinitief” (infinitief met *te*), die echter in de IPP-constructie vrijwel steeds door een korte infinitief (zonder *te*) vervangen wordt. Ponelis (p.421) geeft als voorbeeld:

2) Ons het na hom (*ge*)*sit en luister*

- Bij de modale werkwoorden treedt in plaats van de te verwachten neutrale stam (de “infinitief”) meestal de preteritumstam op; uit Ponelis alweer:

(3) a Sou iemand dit *kon doen het* (p. 336)
b Ons *het* dit *moes doen* (p. 414)

De infinitief (= presensstam: wat (3) betreft resp. *kan* en *moet*) is weliswaar nog denkbaar in zulke constructies, maar is “recessive” (Ponelis, p. 438).² Behalve de vragen die n.a.v. de constructies onder (1) gesteld zijn, rijst er nu nog een van functionele aard: is er een functioneel verschil tussen (3b) en b.v. “ons *moes* dit *doen*”? Gegeven de uiterst beperkte toepassing in het Afrikaans van de oppositie tussen “preteritum” en omschreven combinatie met *hê* (in het Nederlands de voltooid tegenwoordige tijd), lijkt het mij niet onmogelijk dat die twee expressies zowat dezelfde functie hebben, en dat dus in de praktijk i.p.v. de constructie in (3b) veelal gewoon “ons *moes* dit *doen*” gebruikt zal worden (cf. verder).³

¹ Dit werd mij als mogelijkheid mondeling gesignaleerd door Hans den Besten.

² De presensstam in deze constructie lijkt in de volste zin van het woord een relict (“a residue”), dat nog enkel voortleeft bij de gratie van de toch nog wat frequenter voorkomende preteritumvorm. Dat leidt ertoe, dat een modaal werkwoord als *hoef* (Ndl. *hoeven*), dat geen morfologische preteritumvorm heeft, helemaal niet in de IPP-constructie voorkomt, dit trouwens in tegenstelling met het Nederlands (mededeling van F. Ponelis).

³ Een bijkomende complicatie is nog dat een driedig cluster zoals “... dat hulle *moes*

3. IPP in het Afrikaans nog eens bekeken: een corpusonderzoek aan Van Heerden "*Toorberg*"

Alle opgeroepen vragen hebben ongetwijfeld in studies over de Afrikaanse taal allang een bevredigend antwoord gekregen; voor mijn doel met dit korte artikel zijn de antwoorden meer dan waarschijnlijk grotendeels irrelevant. Dat doel is namelijk om op basis van de reëel voorkomende IPP-gevallen van het Afrikaans een bijkomend argument ten gunste van mijn boven samengevatte verklaring van IPP te formuleren. Om wat meer greep op de constructie te krijgen, heb ik het gebruik van IPP (en uiteraard de alternatieve constructie zonder IPP) in één enkele roman van een blanke schrijver onderzocht: *Toorberg* van Etienne van Heerden. Ik ga ervan uit dat in schrijftaal het Nederlandse “residu” ten minste even sterk aanwezig zal zijn als in welke andere vorm van het Afrikaans ook, en dat IPP in dit taalstaal dan ook zo ruim als mogelijk vertegenwoordigd zal zijn. Niet dat ik na mijn onderzoekje van mening ben dat IPP als zodanig tot dat residu gerekend moet worden: mijn stelling bij de interpretatie zal juist zijn, dat er een sterke interne motivering voor toepassing van IPP in het Afrikaans zelf aanwezig is.

Een eerste belangwekkende observatie is, dat mij in de hele roman geen enkel geval van “infinitivus (of preteritum) pro participio” bij modale werkwoorden (“hy het dit *kon doen / kan doen*”) is opgevallen: ook in vrij formeel geschreven Afrikaans lijkt dat constructietype dus niet meteen frequent, cf. boven. Een tweede categorie die in deze tekst niet voor lijkt te komen, is die met verba sentiendi (*sien, hoor*). Het kan toeval zijn natuurlijk, maar denkbaar is dat bij deze combinatie de neutrale vorm (het “presens”) de voorkeur krijgt bij preteritaal gebruik (cf. voor een behandeling van deze problematiek weer Ponelis, p. 432-438).

Wat wel vaak voorkomt, zijn IPP-constructies bij drie typen “linking verbs” met gewone infinitief (neutrale stam) als complement:

- aspect-aanduiders: *bly, gaan, kom, loop* (resp. 7, 27, 17 en 1 maal);⁴ ook

kom het” niet alleen een “factieve” lezing (Ndl.: “*dat ze hebben moeten komen*”) heeft, maar ook een “contrafactieve” (Ndl. “*dat ze hadden moeten komen*”, Engels: “*they should have come*”), cf. Ponelis p. 438.

⁴ Ook *ophou* komt bij Van Heerden één keer in een zuivere IPP-constructie voor: “Ook in die kombuis *het* die bediendes *ophou skuif* aan die potte op die ysterstoof” (*Toorberg*, p. 127). Noch in het Nederlands noch in het Duits komt bij het corresponderende werkwoord IPP voor. Ook het werkwoord *aanhou* wordt als [ww._x] gebruikt: “*hy sal aanhou loop*”; IPP zou ook hier - althans potentieel kunnen optreden.

Een paar beschouwingen over het IPP-effect in het Afrikaans.

begin behoort tot dezelfde syntactisch-semantische groep, maar als bisyllabisch woord vertoont het apart gedrag (cf. verder);

- het causale werkwoord *laat* (23 gevallen);
- het werkwoord *leer*, dat net als het bisyllabische *probeer* (als bisyllabisch woord wordt weer verderop behandeld) een actieve houding aanduidt van de agens t.o.v. de handeling genoemd door het complementwerkwoord (1 geval).

Voorbeelden uit *Toorberg* zijn:

- (4) a Sy 't binne die Halte *bly staan* (*Toorberg* p. 51)
b wat in Slams se hande *gaan verdwyn het* (*Toorberg* p. 165)
c Hy 't baie hier *kom lê* as sy bokke wei ... (*Toorberg* p. 46)
d Hulle 't Posmeester Moolman se sleepkabels vir die busse *loop haal* (*Toorberg* p. 44)
- (5) ... wat die distrik nog verder *laat glo het* dat die duiwel sy hand in alles had (*Toorberg* p. 36)
- (6) want ons distrik *het* van die oerdae vir sy eie sondes *leer sorg* (*Toorberg* p. 9)

Ook het aspectische *begin* en het pas genoemde *probeer* komen herhaaldelijk, samen met een infinitiefcomplement, in een driedelige werkwoordgroep voor (resp. 17 en 3 keer); die werkwoorden vormen een interpretatief probleem, omdat infinitief en participium hier gelijk kunnen zijn: het VD-prefix *ge* kàn bij het VD toegevoegd worden, maar dat is niet noodzakelijk (cf. Ponelis, p.421): vooral in de min of meer formele taal blijkt het niet-preferentieel te zijn. Wat in het verzamelde corpus van driedelige constructies wel opvalt, is dat daar geen enkele keer *gebegín* of *geprobeer* voorkomt. Voorbeelden met infinitief (neutrale stam) zijn:

- (7) “Nee Oneday” *het* Ma Kaatjie *probeer keer* (*Toorberg* p. 130)
- (8) Destyds, toe sy as jong onderwyseres in die kloosterskool op die dorp *begin skoolhou het* (*Toorberg* p. 31)

Bijzonder interessant is, dat de “alternatieve” constructie met het (hiërarchisch) voorlaatste werkwoord in het VD mij ook bij de andere werkwoorden met louter infinitiefcomplement (die zonder *en* dus) in het hele boek geen enkele keer is opgevallen. We mogen dus wel zeggen dat in deze (“formele” / “literaire”) stijl IPP althans bij de drie genoemde werkwoordtypen heel gewoon is, en meer dan waarschijnlijk de norm uitmaakt.

Variatie VD - infinitief (of neutrale stam) is er bij Van Heerden wel bij de aspectische werkwoorden met [*en* + inf.]-complement: bij *lê*, *sit* en *staan*

vind ik resp. 1, 2 en 6 gevallen mét en resp. 1, 4 en 1 zonder prefix *ge*. Voorbeelden zijn:

- (9) a .. en drie boere *het al lê en stuiptrek* van die gif... (Toorberg p. 146)
b Hy ry om die opstal en die boerboele moet padgee waar hulle uitgeput na 'n onrustige nag in die sonnetjie *gelê en dut het* (Toorberg p. 175)
- (10) a Elke dag *het* Waterwyser vir hom en Abel *sit en dophou* terwyl hulle ... (Toorberg p. 140)
b Lank *het* hy daar *gesit en uitkyk* oor Toorberg (Toorberg p. 7)
- (11) a OuAbel *het* ... en hom *staan en dophou* terwyl hy sewe lank planke soek (Toorberg p.47)
b Die Slams *het* toorsakkie in die hand op die werf *gestaan en kyk* na die swartoogbaba (Toorberg p. 20)

4. Bespreking

4.1 De IPP-constructie als zodanig

De distributie van [+/- IPP] bij Van Heerden zou als een argument kunnen gelden voor Ponelis z'n stelling dat IPP in het Afrikaans niet meer is dan een residu van het zeventiende-eeuwse Nederlands. Immers: daar waar het Nederlands volledig parallel loopt met het Afrikaans (de linking verbs zonder *en*), is IPP in die laatste taal (nog?) koerant; waar er geen directe parallellen zijn, blijft het structureel te verwachten VD veel vaker bewaard dan dat het door de infinitief vervangen wordt.

We kunnen de *lê/sit/staan*-gegevens echter ook anders bekijken: de constructie met [*en* + inf.] bestond in het zestiende- en zeventiende-eeuwse Nederlands ook, maar kende daar, zover mij bekend, de IPP-constructie niet of ten hoogste marginaal (in elk geval wordt ze nergens voor deze constructie gesignaleerd). Dat betekent dat dit type zich juist autonoom in het Afrikaans (verder) ontwikkeld moet hebben: invloed van de "nieuwe" Nederlandse constructies met directe aansluiting van de infinitief, van het type "ze heeft *liggen-zitten-staan lezen*" is niet helemaal ondenkbaar, maar alles bijeen is dat toch niet echt overtuigend: het Nederlands past het complement-ww. formeel aan [*ww_x*] aan (de werkwoorden verschijnen allebei als korte infinitief), het Afrikaans doet dat niet (het houdt *en* voor dat werkwoord).

Ik heb al laten verstaan dat een autonome verklaring voor alle Afrikaanse constructies mogelijk is. M.a.w. het is heel goed denkbaar dat het Afrikaans de van het 16e-17e-eeuwse Nederlands overgeërfde regel in zijn eigen syntactische systeem geïntegreerd of behouden heeft, en hem in zekere zin zelfs nog gegeneraliseerd heeft. Op die manier is in driedelige werkwoordclusters

van het type [$h\hat{e} + ww_x (+ en) + compl.-ww.$], het deelcomplex [$ww_x (+ en) + compl.-ww.$] als een eenheid t.o.v. $h\hat{e}$ gaan optreden; [ww_x] verschijnt dan (potentieel) in de “neutrale” (stam)vorm. De modale auxilia zijn nog een stapje verder gegaan in die “verzelfstandiging”: [ww_x] heeft daar bij voorkeur de preteritumvorm aangenomen; daardoor wordt eigenlijk de syntactische band met *het* volledig doorgeknipt: *het* wordt in de grond gereduceerd tot een secundair teken voor “verleden”, en lijkt als zodanig aan een “verwerpingsproces” ten offer te vallen: de constructie verdwijnt uit de taal, cf. het geringe (in de geëxcerpeerde roman onbestaande) gebruik bij Van Heerden.

4.2 *Andere constructies in het Nederlands en (vooral) het Afrikaans*

De aan het begin van deze tekst voorgestelde verklaring voor IPP is eigenlijk vrijwel uitsluitend gebaseerd op waarnemingen i.v.m. het syntactische complex waarin precies dat verschijnsel optreedt (De Schutter, 2000). De regel is dus behoorlijk ad hoc, en zou aanzienlijk aan overtuigingskracht winnen, mocht blijken dat het deelcomplex [$ww_x + compl.-ww.$] ook in andere syntactische omgevingen als een “ondoordringbaar” en “morfologisch onaanpasbaar” geheel kan functioneren.

Wat het hedendaagse standaard-Nederlands betreft, is IPP echter een volledig geïsoleerd verschijnsel: in het hele gamma van syntactische omgevingen waarin werkwoordclusters voor kunnen komen, is er verder geen enkele waarin [$ww_x + compl.-ww.$] als een eenheid wordt behandeld (dat impliceert zowel het lokaal bijeenhouden van het cluster als de vervanging van theoretisch te verwachten morfologie bij [ww_x] door de “neutrale” kortefinitievorm).^{5 6}

Het Afrikaans kent zulke constructies in overvloed, bij precies dezelfde “linking verbs” dan nog, waar IPP optreedt: *ww.*-clusters kunnen namelijk als

⁵ In een aantal zuidelijke dialecten komen zulke constructietypen wél voor, cf. noordwestelijk-Antwerps: “*gaan zit* daar nou ‘s efkes”, “*komen eet* dan toch ‘s veurda’t allemaal koud is”. In ouder Nederlands bestond bij de imperatief trouwens ook een type dat wel als een “opstapje” voor “*gaan zit*” e.d. kan gelden: “*gaa(t) zit*”, met dubbele toepassing van de morfologische regel (“*zit+t > zit*”). Op te merken valt dat in “*komen eet*” de morfologie uiteindelijk op het complementwerkwoord is overgegaan. Op die manier blijft de constructie van IPP verschillen.

⁶ Wat natuurlijk wél voorkomt, is vervanging van morfologie bij het hiërarchisch laagste werkwoord, zoals in b.v. *hij stond te wachten - hij heeft staan (te) wachten*. Het wegvallen van *te* bij het hiërarchisch laagste werkwoord kan heel goed ook als een teken gezien worden van het aaneengroeien daarvan met het onmiddellijk hogere werkwoord, o.i.v. de speciale band van die twee met het hiërarchisch hoogste werkwoord.

geheel vooraan in een hoofdzin optreden (ook in bepaalde typen van bijzin, cf. 15). Ze vervullen dan de functie van een “indicatief” (voorafgegaan of als geheel gevolgd door het subject) of een “imperatief” (eventueel nog, als geheel, gevolgd door *jy/julle*). Het verschijnsel wordt behandeld bij Ponelis, p. 325. Voorbeelden uit Van Heerdens roman zijn:

- (12) a Maandagoggende [*gaan sit* hy] gewoonlik in die dorpsbiblioteek
....(*Toorberg* p. 58)
b .Netnou [*kom kyk* iemand] wat aangaan (*Toorberg* p. 109)
- (13) [Die baken *begin wys*] in die mis (*Toorberg* p. 2)
- (14) [Waterwyser *laat sak*] die puntige seil af (*Toorberg* p. 174)
- (15) Jy moet sien hoe [*staan en flanker* sy] met Koevert deur die tralies van die postoonbank (*Toorberg* p. 30)

In het Afrikaans valt natuurlijk niet uit te maken of [ww_x] in zulke constructies als een “vervoegde vorm” dan wel als een infinitief moet gelden: het gaat om de neutrale stamvorm, die bij zo goed als alle werkwoorden beide functies vervult. Net als IPP is de hier bedoelde vorm van syncretisme van de werkwoorden “variable” (cf. Ponelis p. 325-327): ook constructies waarin de ww.-vormen “gescheiden” posities innemen, komen voor. Een paar voorbeelden daarvan:

- (16) a DwarsAbel ..., *laat* die agterwiel in die gruis *grawe* en die voorwiel rukkend *lig*
(*Toorberg* p. 175)
b Nou *sit* hy dit weer *en memoriseer* (*Toorberg* p. 9)

Ponelis geeft geen informatie over de aard (de eventuele conditionerende factoren) van de “variatie”; uit zijn eigen voorbeelden en die uit *Toorberg* meen ik (ook hier) te kunnen afleiden dat de twee werkwoorden vooral dan bij elkaar gehouden worden, als er een sterke semantische band tussen beide bestaat (b.v. *gaan sit* = (Frans) *s’installer*, *laat sak af* = Ndl. *neerlaten*, *strijken*); naarmate de twee werkwoorden een meer occasionele en dus semantisch lossere band vertonen, lijkt de neiging om ze lineair samen te houden, mij geringer te worden. Iets vergelijkbaars heb ik menen te kunnen waarnemen bij driedelige perfectische werkwoordclusters t.a.v. het al dan niet optreden van het prefix bij [ww_x], cf. boven.

Zinnen als die in (12) tot (16) leren dat (alle?) werkwoorden die IPP kunnen vertonen, in het Afrikaans ook een tweede capaciteit ontwikkeld hebben, die daar structureel heel nauw bij aansluit: de twee ww.-vormen [ww_x (+ *en*) + ww.] sluiten aan het begin van de zin onmiddellijk bij elkaar aan, en [ww_x] en

zijn complement zijn de facto aan elkaar geassimileerd: ze verschijnen als de neutrale stam.

Vooraf het feit van de “lokale aansluiting” van de twee werkwoordvormen is in deze context van belang: dat is precies het cruciale gegeven uit de “verklaring” voor het optreden van IPP in het Nederlands en het Duits.⁷ Anders dan in die talen zien wij precies in het Afrikaans dat kenmerk optreden als een heel fundamentele eigenschap van de werkwoorden die IPP kunnen vertonen. Het zal in die optiek ook geen toeval zijn dat in die taal precies bij de modale auxilia, die het structurele kenmerk “lokale aansluiting” niet ontwikkeld hebben (cf.: **hy moet kom nou huistoe*), IPP heel sterk recessief is geworden (cf. ook boven).

5. Conclusie

De (uiteraard onvolledige) schets van IPP in het Afrikaans lijkt er sterk op te wijzen dat dat verschijnsel in die taal een heel eigen leven is gaan leiden, en dus niet zomaar als een “residu” van het zeventiende-eeuwse Nederlands beschouwd mag worden. Een belangrijk secundair feit in dit verband is dat IPP in het Afrikaans ook werkwoorden en constructies is gaan treffen die in het Nederlands buiten de regel zijn gebleven:

- werkwoorden met inf.-complement zoals *ophou, aanhou* (?);
- de constructie met [*en + inf.*]-complement, die in de Nederlandse standaardtaal verdwenen is voordat IPP zich daartoe had kunnen uitbreiden.

Hoe belangrijk die gegevens ook zijn, hét cruciale feit is dat IPP in het Afrikaans maar één van de constructies is, waarin werkwoordclusters als een eenheid behandeld worden (met als dubbele karakteristiek: lokale aansluiting + (eventueel) formele assimilatie aan elkaar). Het lijkt er bovendien op dat constructies waarin dat gebeurt, een semantische functionaliteit ontwikkeld hebben: de twee leden van het cluster worden als componenten van een semantisch geheel gesignaleerd. Waar spreker of schrijver dat effect niet wenselijk acht, kan naar de “gewone” constructie overgeschakeld worden: met *ge*-prefix in de constructie met potentieel IPP, met scheiding van de werkwoorddelen in tweeledige clusters in de hoofdzin (en in sommige bijzinnen).

⁷ Cf. De Schutter (2000): daar worden eigenlijk twee feiten als factor ter bevordering van IPP genoemd: de scheiding van V1 en V2 enerzijds, de directe aansluiting van V2 en V3 (in een van beide volgordes) anderzijds. De tweede factor (die in deze context van belang is) is veruit de sterkste.

Mocht het zo zijn dat het fenomeen uit de taal verdwijnt, zoals Ponelis althans voor IPP vermeldt, dan hoeft dat niet het opgeven van een oubollig residu te zijn: het kan net zo goed gezien worden als het opgeven van een eigen regel waarvan de functionaliteit niet belangrijk genoeg meer wordt geacht.

Bibliografie

PONELIS, FRITZ

1993): *The development of Afrikaans*. Duisburger Arbeiten zur Sprach- und Kulturwissenschaft 18. Verlag Peter Lang GmbH, Frankfurt am Main.

SCHUTTER, G. DE

(2000): "Systeem en ontlening in taal: nog eens het IPP-effect", in *Taal en Tongval* 52, p. 208-228.